

goslavenska akademija bi ne bila mogla lepše praznovati Strossmayerjevega jubileja nego s to knjigo. Strossmayer je s svojo cerkvijo res pokazal, kako je umetniško izobražen mož; saj je znano, da se je delalo vse po njegovih predpisih in po njegovi volji. Če se pelješ po prašni cesti v Djakovo, pozdravlja te že od daleč nad vse mesto vzvišena cerkev. Ko pa stojiš na trgu pred njo, se vprašaš, kako je prišla ta monumentalna stavba v to samo na sebi neznatno slavonsko mesto. Takšna cerkev bi lahko stala tudi v Rimu ali na Dunaju ali kje v kakem drugem velikem mestu! Če pa stopiš v cerkev, te njena notranjščina naravnost očara. Katedrala je zgrajena v romanskem slogu in ima dva zvonika, tri ladje in mogočno kupolo. Pod cerkvijo je velika kriptna, kjer si je vladika že dal napraviti svojo — grobnico. A.

Ramleh. Die eleusinische Riviera bei Aleksandrien in Aegypten . . . Ein Führer und ärztlicher Ratgeber von Dr. med. Carl Pečnik, prakt. Arzt in Aleksandrien (Aegypten). Leipzig. Wörl's Reisebücher-Verlag. 1900. 88 str. To popotno knjigo je spisal naš rojak, gosp. dr. Pečnik, ki živi že več let kot praktični zdravnik v Egiptu in ki je tudi že v slovenskem jeziku mnogo pisal (Slovensko slovnico za Nemce itd.). Avtor nam jako zanimivo opisuje razna prezimovišča ob Sredozemskem morju in pride do zaključka, da je Ramleh najprimernejši, najlepši in najzdravejši kraj za prezimovanje. Kakor je v takih popotnih knjigah običajno, opisuje nam pisatelj svoj dražestni Ramleh (kar pomenja v arabščini pesek) v vseh tistih ozirih, ki zanimajo turista. Turisti potrebujejo, kakor je znano, praktičnih vodnikov po tujih krajih, in takšna praktična knjiga je tudi »Ramleh« našega rojaka, ki kraj dobro pozna. Razumeje se samo ob sebi, da nam dr. Pečnik na kratko opisuje tudi klasično in in bajeslovno deželo Faraonov in tamošnji narod, glavno mesto Kairo, okolico Ramlcha, najbližje postaje; podaje nam zanimivih podatkov o izkopinah, o nekaterih ostankih starih časov; najobširneje pa govori seveda o klimatičnih razmerah, o gostilnah in hotelih, ki so v tujih krajih za turista najvažnejšega pomena itd. Skratka: Če čitaš spise o modernem Egiptu, miče te, da bi se popeljal čez veliko vodo tja doli na jug . . .

Sen. prof. Anton Javornik, A. A. 17. maj 1907, 49, 13.

Slovenska nižja gimnazija v Ljubljani se je to jesen začela razširjati v višjo — toda, čujte, kako! Učni jezik v novem petem razredu je nemški! To govori cele foliante! V vseh petdesetih letih svoje borbe za ravnopravnost svoje narodnosti in svojega jezika si torej nismo mogli in si nismo znali priboriti ni ene višje gimnazije! Slovenski naš jezik torej po mnenju naših mogočnikov ni sposoben in ne vreden, da bi bil učni jezik v višjih razredih kake srednje šole. In niti na Kranjskem, niti v Ljubljani niso mogli in niso znali naši politični voditelji izposlovati slovenske višje gimnazije!

Ali se bomo čudili, če Slovenci po južnem Štajerskem, Koroškem in Primorskem, koder so izročeni na milost in nemilost Nemcem in Lahom, nimajo pokazati večjih uspehov?

Kolikor se spominjamo, nam je sicer v zakonu zajamčena ravnopravnost, zajamčene so nam tudi svoje šole. Člen 19. avstrijskih osnovnih zakonov govori: »Alle Volksstämme des Staates sind gleichberechtigt, und jeder Volksstamm hat ein unverletzliches Recht auf Wahrung und Pflege seiner Nationalität und Sprache. Die Gleichberechtigung aller landesüblichen Sprachen in Schule, Amt und öffentlichem Leben wird vom Staate anerkannt. In den Ländern, in welchen mehrere Volksstämme wohnen, sollen die öffentlichen Unterrichtsanstalten derart eingerichtet sein, dass ohne Anwendung eines Zwanges zur Erlernung einer zweiten Landes-Sprache jeder dieser Volksstämme die erforderlichen Mittel zur Ausbildung in seiner Sprache erhält«.

Kako se strinja nemški učni jezik na naših višjih gimnazijah z zmisлом 19. člena avstr. osnovnih zakonov?

Zakon govori jasno, in samo plešasti rabulisti so imeli že semtertja pomisleke, če smo mi Slovenci sploh ravnopravnosti »vredni«. Med Nemci in Lahi, med katere nas je zgodovinska usoda zagodila, reprezentujemo že od tistih časov, odkar smo se na svoji zemlji naselili, posebno slovansko pleme. Kot slovenski narod nastopamo že v dobi verske reformacije. Reformatorji naši nagovarjajo svoje rojake po vseh slovenskih deželah dosledno z nazivom: »Slovenci«. Od 48. leta tekočega stoletja pa je naša narodnost izražena najostreje v raznih političnih izjavah. Država sama pripoznava slovensko narodnost. Morje črnila se je že prelilo po naših časopisih za našo ravnopravnost; na taborjih, v deželnih zborih in v parlamentu so rodoljubi in zastopniki naši zahtevali slovenskih šol, in vendar do konca 19. stoletja nismo dospeli v višjo gimnazijo!

Izgovor, da nimamo slovenskih učnih knjig za višjo gimnazijo, je jalov. Kdo naj piše take knjige, če ne ve, čemu?

Germanizovati se ne damo več. Doba germanizacije je minila, je zamujena. Profesor Gumpowicz piše v svoji knjigi »Das österr. Staatsrecht« na strani 81.: »Die geschichtliche Entwicklung lässt sich (aber) nicht zurückschrauben oder, um mit Du Boys-Reymond zu sprechen, die Kurbel der Weltmaschine kann nicht auf »rückwärts« gestellt werden; die frühere ausschliessliche Herrschaft der deutschen Sprache in Amt, Gericht und Schule ohne Rücksicht auf anderssprachige Bevölkerungen der verschiedenen österr. Kronländer scheint für immer geschwunden zu sein«. Ihering pa pravi v svoji klasični knjigi »Borba za pravico« na str. 70.: »Die Kraft eines Volkes ist gleichbedeutend mit der Kraft seines Rechtsgefühls; Pflege des nationalen Rechtsgefühls ist Pflege der Gesundheit und Kraft des Volkes . . .«. In na str. 71.: »Jede vom Volke empfundene ungerechte Bestimmung . . . ist eine Schädigung des nationalen Rechtgefühls und damit der nationalen Kraft, eine Versündigung gegen die Idee des Rechtes, die auf den Staat selbst zurückschlägt« . . . Na str. 95. pa piše: »Dem Satz: Im Schweisse deines Angesichtes sollst du dein Brot essen, steht mit gleicher Wahrheit der andere gegenüber: Im Kampfe sollst du dein Recht finden! Von dem Moment an, wo das Recht seine Kampfbereitschaft aufgibt, gibt es sich selber auf, denn auch für das Recht gilt der Spruch des Dichters: Das ist der Wahrheit letzter Schluss: Nur der verdient sich Freiheit wie das Leben, der täglich sie erobern muss«.

Naš mesečnik, ki mu je program, da z bistrim očesom zasleduje kulturni razvoj našega naroda, ne sme molčati o nepravilnem zapostavljanju našega jezika na naših gimnazijah. Če se pa razmere v kratkem času — in mislimo, da bije že enajsta ura! -- ne izpremene nam v prid, kriv ne bode nihče drug nego — mi sami!

Otvoritev prve slovenske umetniške razstave se je izvršila dne 15. septembra opoldne. V dvorani »Mestnega doma«, ki jo je okusno ozaljšal z raznim zelenjem mestni vrtnar g. V. Heinic in z draperijami okrasil tapetar g. Naglas, je pozdravil predsednik »slov. umetniškega društva«, gosp. ces. svetnik prof. Franke, na čelu svojih odbornikov došle odličnjake, gospode in dame ter zastopnike raznih oblastev. Predsedniku je odgovoril najprej zastopnik deželne vlade, g. prof. Schaffgotsch, ki je izrazil veselje, da se je otvorila umetniška razstava, želel razstaviteljem popolnega uspeha ter dostavil, naj bi se odslej prirejale take razstave redno vsako leto. — Gospod župan I. Hribar je z jedrnatimi in lepimi besedami pozdravil razstavo, rekoč med drugim: »Res, da nas je doba zadnjih 30 let seznanila kolikor toliko s slikarstvom in kiparstvom; pre malo pa smo poznali svoje umetnike, da bi mogli misliti na razstavo njihovih del. A ta razstava je danes gotova. Res, da se je priredila v skromnih razmerah, a pomisliti je treba, da se sploh vse naše javno življenje giblje v takih skromnih razmerah. Mi Slovenci nimamo kronanih glav in za umetnost navdušenih mecenatov, kakršnih imajo drugi srečnejši in mnogoštevilnejši narodi. Kolikor pa je nedostajalo podpor in vnanje izpodbude, toliko je nadomestila prirojena marljivost, našemu narodu lastna žilavost ter navdušenost za stvar. Navdušenost pa do neke meje rodi poezijo, in zato najdemo te nebeške tolažilke tudi na prvi slov. umetniški razstavi. Težav je bilo veliko premagati, in premagane so srečno. Čestitati je umetniškemu društvu kakor umetnikom samim. Podali so nam naši umetniki sliko in priliko svojega truda, iz katerega spoznamo, da zna tudi slovenska roka voditi čopič in dleto. Mi vidimo plodove sodobne slov. upodablja-joče umetnosti, in ako drugega ne, moremo in smemo vsaj s tolažbo reči: Eppur si muove! Za nami pridejo srečnejši časi in ti časi najdejo srečnejši rod. In slovenska umetnost se takrat iz sedanjih skromnih, a pri vsem tem častnih početkov povzdigne do večje veljave in slave...« Po teh besedah je g. župan Hribar kot pokrovitelj razstave proglasil razstavo za odprto. Deželni glavar g. pl. Detela je pozdravil razstavljalce v imenu deželnega odbora ter konstatiral, da je umetniška razstava velik napredek na polju narodne naše kulture.

Oficialni del programa je bil končan, in povabljeni dostojanstveniki so si ogledali umetnine.

Zvečer je bil v »Narodnem domu« slavnostni koncert, pri katerem so sodelovali skoro vsi člani slovenske opere.

Drugi občni zbor »slovenskega umetniškega društva« se je vršil 15. septembra tik pred otvoritvijo umetniške razstave v »Narodnem domu«. Po običajnem pozdravu predsednika g. prof. Franketa, po poročilu tajnika in blagajnika se je izrekla dosedanjemu odboru za njegovo enoletno delo zaupnica in priznanje. Nato se je vršila nova volitev. Za predsednika je bil zopet izvoljen g. prof. Franke, za podpredsednika g. stavbni svetnik Duffe. Odborniki so gg.: literat Govekar, ravnatelj Fr. Gerbič, slikar R. Jakopič in prof. C. Mis. Odbornikom namestnika sta gg. slikar J. Grohar in igravec R. Deyl. Za častnega člana umet. društva je bil izvoljen znani pisatelj umetniških feljtonov, g. V. Holz.